

Facebook-sända tideböner som ekumeniskt tecken

JIMMY ÖSTERBACKA

Bakgrund

Även om tideböner i Sverige förknippas med högkyrkligheten, har denna böneform börjat bli synlig i lågkyrkliga och frikyrkliga sammanhang. Omkring år 2004 började en tidebönstradition mer målmedvetet spridas i frikyrkliga sammanhang genom att en tidebönsbok, sammanställd av Hans Johansson och Sune Fahlgren, gavs ut på Bokförlaget Libris. Den boken kom även att användas av Ekumeniska kommuniteten i Bjärka-Säby (EKiBS) tills de gav ut en egen tidebönsbok, *Tideböner under året* (2014). Denna finns även på gratisappen *Tidegården* (Fjellander Media) och har fått många brukare också utanför EKiBS:s verksamhet. Enligt upphovsmanen, pingstpastorn Peter Halldorf, förenar dessa ”den klassiska tidebönstraditionen med vissa av de anpassningar till vår tid liksom till evangelisk tradition, som inte minst har inspirerats från det ekumeniska klostret Monastero di Bose i Italien”.¹ Ett av särdragen hos EKiBS:s tidegård är de nytestamentliga antifonerna till psaltarpсалmerna, som förstärker psalmens karaktär av Kristusprofetia. Ett annat särdrag är att Halldorf själv har formulerat flera av de förböner och avslutande böner som finns i EKiBS:s tidebönsbok, samt att det även lämnas utrymme för ”fri bön” i vespren, ett moment som inte finns i traditionella tidegårder. EKiBS:s tideböner innehåller också korta förböner (formulerade av Halldorf) med svar som den bedjande församlingen deltar i.

---

¹ Peter Halldorf, ”Tidegården. Om varje dags bön” i *Motstånd och förvandling - Gudstjänst på självförverkligandets marknad* (Örebro: Marcus, 2015) Åke Jonsson red., s. 69.

På vilket sätt påverkas dessa yngre kyrkotraditioner när de använder tideböner? Det finns skäl att uppmärksamma de konkreta formerna med tanke på den innevarande vårens spänning kring den spiritualitet som kännetecknar EKIBS.² Inom pingströrelsen finns av hävd ett frihetsideal som odlat en muntlig tradering av struktur och konkret gestaltning i gudstjänst. Man får i regel inget blad med gudstjänstordning när man kommer till en pingstkyrka och de flesta bönerna är fritt formulerade.³ Denna tradition har alltså i regel arbetat med ett autenticitetsideal som ibland upplevt färdigt formulerade och skrivna böner som mindre ”äkta” än de som formuleras av individen under pågående gudstjänst och bön. EKIBS:s tidedgård som ordning härbärgerar både (i tydlig majoritet) färdigt skrivna böner som man ofta motsatt sig inom karismatiska sammanhang och samtidigt ges i vissa fall utrymme för spontana och fritt formulerade förböner. Vad för slags ekumenik är då detta?

Redan 1992 benämndes fenomenet ”The Convergent Movement”, en term som uppmärksammande så kallade konvergenser mellan det som brukar kategoriseras som frikyrklighet och de äldre kyrkofamiljerna.⁴ En samtida och liknande metod inom ekumenisk forskning är det som kallas *receptive ecumenism*, som kan översättas till ”läraktig ekumenik” eller ”mottaglig ekumenik”. Istället för dogmatiska samtal av förhandlingskaraktär ska den egna traditionens möjligheter att hantera aktuella utmaningar, genom dialog med andra traditioner, lyftas fram som motivation för ett uppriktigt och engagerat sökande.⁵ Ett exempel på en sådan läraktig ekumenik i

---

2 Den 28 mars 2021 meddelades EKIBS och den gudstjänstfirande gemenskapen i Bjärka-Säby av Pingstkyrkan Linköping att man ville säga upp avtalet gällande huvudansvaret för söndagens gudstjänster i kapellet på Nya Slottet, den miljö ur vilken EKIBS vuxit fram. På brevet följde debattinlägg i tidningen *Dagen*, där några menade att EKIBS:s spiritualitet tvingar lågkyrkliga och pentekostala att vika från sina egna traditioner.

3 Sune Fahlgren, ”Gudstjänst i pentekostala kyrkor” i *Kristen gudstjänst - en introduktion* (Skellefteå: Artos, 2018) Stina Fallberg Sundmark red., s. 182.

4 Se *The Convergent Movement* av Wayne Boosahad and Randy Sly. <https://web.archive.org/web/20080226165528/http://thekingsfamily.org/index.php/the-convergent-movement/>

5 Se exempelvis Paul D. Murray, ”Receptive Ecumenism and Catholic Learn-

svenskkyrklig kontext är biskop Karin Johannessons bok *Thérèse och Martin: Karmel och reformationen i nytt ljus* (Skellefteå: Artos, 2018), där Johannesson undersöker hur karmelitordens spiritualitet kan hjälpa medlemmar i en evangelisk-luthersk tradition med den utmaning hon benämner ”inre sekularisering”, vilket här syftar på förlust av möjlighet att tolka livserfarenheter med hjälp av de språkliga resurser som en kristen tradition tillhandahåller.

Händer det också något med själva tidebönstraditionen när den hittar in i ”läraktiga” och ”konvergerande” miljöer och vilken betydelse och gestalt får den i en tid med både en global pandemi och digitala möjligheter? Under covid-19-pandemin började makarna Kristoffer och Charlotte Lignell sända sin kvällsbön direkt på Kristoffer Lignells Facebook-profil och gav möjlighet att meddela förbönsämnen. Makarna Lignell har ingen formell anknytning till EKIBS och Kristoffer Lignell arbetar under skrivande stund som kommunikatör i EFS och ikonmålare på det egna företaget Mandylion.⁶ Inför varje live-sändning meddelades följande text: ”Vi behöver gemenskaper och platser som håller bönsens låga brinnande så att människor kan finna värme och ljus. Vi önskar vara en sådan gemenskap och vi är glada och tacksamma för alla som vill ’sitta vid elden, med oss!

Vi ber med hjälp av Ekumeniska komunitetens *Tideböner under året* som förutom i bokform, också finns i gratisappen *Tidegården*. Ladda ner appen, gå in på ’Välj tidebön’ och välj ’EKIBS’”.

Har du något du önskar att vi ber för så berätta det gärna så bär vi varandra i bön. Låt oss be.”

---

ing: Establishing the Agenda”, *Receptive Ecumenism and the Call to Catholic Learning: Exploring a Way for Contemporary Ecumenism* red. Paul D. Murray (Oxford: Oxford University Press, 2008).

⁶ Kristoffer Lignell har emellertid uttryckt sympati för Peter Halldorf och EKIBS och även gästats av Halldorf i podcasten ”*Dålig liturgi dödar*” som görs tillsammans med Tobias Hadin, också han knuten till EFS. Se exempelvis avsnittet ”Veckan har 8 dagar, hävdar Peter Halldorf”. Publicerat 9/12 2020.

Frågeställning och metod

För att utforska något av den ”läraktiga” eller ”konvergerande” ekumeniken på en gräsrotsnivå valde jag att göra en kvalitativ undersökning av Makarna Lignells live-sända tideböner. Jag har sett det som en möjlighet att utforska något av både den ekumeniska spiritualitet som härrör från EKIBS liksom mötet mellan tidebönstraditionen och de samtida digitala möjligheterna. Min huvudsakliga fråga gäller ändå vad det är för typ av enhet som man ber om och hoppas på. Det är framförallt de formulerade föreställningarna om kyrkans enhet och bönen om denna som jag vill undersöka med hjälp av en kvalitativ metod. Här ges alltså möjlighet att få syn på något av den teologiska föreställning som kan finnas i det som man brukar kalla för ”gräsrotsekumenik” eller ”vild ekumenik”.

Det etnografiska angreppssättet har blivit en stark internationell trend inom praktisk teologi och har primärt använts för att studera kyrkor och församlingar.⁷ Genom detta arbete undersöks emellertid ett privat hem som genom digitala möjligheter välkomnar människor till en gemensam tidebön som sker online. En eventuellt kvardröjande och möjligen för Norden utmärkande invändning mot empirisk forskning i teologi kan bygga på en generell teologisk misstro gentemot mänsklig erfarenhet som källa till teologi. En sådan misstro bygger på idén att forskaren eller teologen skulle ha direkt tillgång till den transcendenta och objektiva teologiska verklighet oberoende av sin egen personlighet och kontext. Detta står som den danska teologen Mariann Gaarden har visat under starkt ifrågasättande genom de senaste tvåhundra årens epistemologiska förståelse av mänskligt tänkande.⁸ Det är omöjligt att tänka, förstå eller tala om Gud oberoende av vår egen tanke och förståelse. Jakten på en objektiv kunskap hör till den vitt spridda dikotomin mellan objektivitet och subjektivitet

---

⁷ Se exempelvis Idestrom 2009 och 2015, Fulkerson 2007, och Holmberg 2019.

⁸ Marianne Gaarden, ”How Do We Break Out of the Old Paradigmatic Box?”, *What Really Matters: Scandinavian Perspectives on Ecclesiology and Ethnography*, (Eugene: Pickwick Publications, 2018) Jonas Idestrom och Tone Stangeland Kaufman red., s. 129.

i västerländsk tanketradition som i sin tur baseras på tron på att det existerar en permanent, ohistorisk matris till vilken vi kan hänvisa när vi behöver avgöra vad kunskap, sanning, verklighet eller godhet är. Den kvalitativa intervjun är därför varken en objektiv eller subjektiv metod. Av naturen är den en intersubjektiv interaktion med målet att generera ny och situerad kunskap.⁹ Gaarden har vidare argumenterat för att etnografins empiriska perspektiv kan skapa ett nytt teologiskt normativt paradigm som utifrån inkarnationen ser människor som deltagande i Gud snarare än alienerade. Inkarnationen uppfattas då som en dubbel rörelse: genom att träda in i världen så tar också Gud in världen i sig själv. Nu har också den digitala revolutionen vid sidan av de två gamla existensvärldarna, den yttre och den inre, skapat en ny, osynlig, orumslig och otidslig verklighet som är digital.¹⁰ Paret Lignell bjuder i en mening in till tidebön i sitt privata hem, men jag har inte besökt deras hem fysiskt eller IRL ("in real life") utan i den digitala verkligheten. Ändå önskar de att bönestunderna ska bli en "gemenskap" och "plats" som "håller bönen låga brinnande så att människor kan finna värme och ljus."

Denna fallstudie kommer att fokusera på föreställningarna om tideböner och ekumenik, i synnerhet användningen och reflektionen över EKIBS:s tidebönsbok, även om jag också uppmärksammar hur den digitala platsen gestaltas. För att göra detta skapar jag ett empiriskt material utifrån en intervju med Kristoffer Lignell.¹¹ Jag gör också några anteckningar om de live-sända tidebönerna utifrån deltagande observationer. Jag undersöker sedan hurudan den enhet som man ber om beskrivs i *Tideböner under året*¹², där jag tagit fasta på Halldorfs formulerade förböner som explicit rör enhet.

---

9 Gaarden, 2018, s.130.

10 Exempelvis Gunnar Sundin har uppmärksammat detta i *Paradoxernas tro: Om meningsbärande motsägelser i kristen tankevärld* (Visby: Nomen, 2019), s. 64–65.

11 Av utrymmesskäl har jag inte återgett hela samtalet med Lignell utan använder mig huvudsakligen av referat.

12 I EKIBS:s tideböns-serie ingår i skrivande stund också *Tideböner Fastan*, *Tideböner Påsktiden*, *Tideböner Advent* och *Tideböner Jul*. Av utrymmesskäl begränsar jag mig till *Tideböner under året*.

Syftet med allt detta är alltså att få syn på det som forskaren och prästen Jonas Ideström kallar för ”ecklesiala föreställningar”¹³, sådana som uttrycker vad kyrkan är och bör vara. I detta fall är det föreställningarna om ekumeniken och kyrkans enhet hos Lignell och *Tideböner under året* (Halldorf). Avslutningsvis gör jag en reflektion över vad det är för typ av ekumenik som jag kunnat se genom denna undersökning. Gaarden har även framhållit att empiriska källor är levande och kan säga emot, agera och vända intervjun i oväntade riktningar.¹⁴ Denna typ av fältarbete innebär att forskaren måste acceptera att denne deltar i ett genererande av data utan att veta vart forskningsprocessen leder. Hypoteserna kan visa sig vara inadekvata och det kan uppstå ett behov av mer nyanserade teorier. Gaarden menar i enlighet med detta att empirisk forskning kan äga en större potential till falsifikation av fördomar än ”döda” källor. Jag har även efter min undersökning och skrivprocess bett Lignell läsa vad jag skrivit för att bevara hans ”medauktoritet” i materialet och studien. Ett ytterligare syfte med detta arbete är alltså även att dokumentera en ögonblicksbild av hur tidebönerna blev digitala under Covid-19-pandemin, något som eventuellt kan vara av värde för framtida forskning då teknologin möjligtvis har avancerat ytterligare.

Resultat från deltagande observationer

Jag presenterar nu några iakttagelser från deltagandeobservationer i de live-sända tidebönerna för att sedan övergå till mina resultat från intervjun med Lignell. I början av Facebook-sändningarna framträder ofta en bild med en ikon och svensk lovsångsmusik. Redan här syns ett möte mellan olika traditioner. Detta skapar även hos mig känslan av att några minuter befinna sig i ett slags ”väntrum” innan bönen börjar. Jag antar att det är under denna tid som paret sammanställer de inskickade förbönsämnena. När tidebönen officiellt börjar hälsar paret Lignell kort välkommen och de sitter snart med ryggen

---

13 Jonas Ideström, *Spåren i snön - Att vara kyrka i norrländska glesbygder* (Skellefteå: Artos, 2015), 53-54.

14 Gaarden, *How Do We Break Out of the Old Paradigmatic Box?*, 133.

mot kameran och börjar be, vända mot en vägg täckt av ikoner och ljus. Jag noterar hur det är väggen med ikonerna, ljusen, den knappt synliga rökelsen och tideböerna med förbönsämnen som är det viktiga. Att sätta sig vid skärmen och be tideböerna med dem är som att komma in och sätta sig ner bakom dem i ett ”digitalt kapell”.

Bönen som paret Lignell ber är completorium. Undantag har gjorts under fastetiderna då EKiBS:s tidegård använder samma psaltarpsalm i completoriet, då har de istället bett med vespren. Och fastän EKiBS:s tidegård inte rymmer momentet med fritt formulerade böner i completoriet som i vespren, har makarna Lignell infogat momentet med de fritt formulerade böerna mot slutet av bönestunden, strax efter Symeons lovsång (*Nunc dimittis*). Av detta ser jag att de inte är bundna till den exakta ordningen utan verkar mer vara inspirerade av det sätt som för ihop både det fritt formulerade och det skrivna på ett sätt som redan finns i EKiBS:s tidegård. Jag har också noterat att de ber för församlingar över samfundsgränser utifrån föreställningen att alla ändå i en mening är ett. Detta sätt att be har jag noterat tidigare i EKiBS-sammanhang. I chatten intill videon skriver olika deltagare korta kommentarer, ibland ”tack”, knäppa händer-emojin och efter avslutad bön skriver några ”Amen”. Kristoffer Lignell har ofta sedan ”gillat” dessa kommentarer.

Resultat från intervju

Jag mötte Lignell online för en intervju i början av december år 2020. Jag frågade honom då vad tideböner betyder för dem och människorna de haft kontakt med. Vanan att sätta sig ner och be har fått en större betydelse då de inte kan fira mässa som vanligt, svarar Lignell som upplever det svårt att hitta en annan form av bön som på ett rent mänskligt plan knyter ihop människor. Han tror att det i den här tiden kan det innebära att upptäcka att gemenskapen redan finns med hela kyrkan. Utifrån förståelsen att tidebönen även är Jesu egen bön ges dimensionen att be tillsammans med Jesus när vi som kyrka tillsammans ber dessa böner i Kristus. Jag noterar att Lignell verkar förutsätta en redan existerande enhet som däremot inte är synlig el-

ler helt förverkligad. Lignell ber också återkommande under de livesända böner om ”kyrkans synliga enhet så att världen kan tro”.

När pandemin bröt ut under våren 2020 ville paret Lignell se om det kunde vara till hjälp för någon att få bjuda in till bön via Facebook. Innan hade de pratat med andra om att be tidebön tillsammans på videokonferens-verktyget Zoom, men det verkade inte fungera så bra. ”Det är svårt att be tillsammans samtidigt”, säger Lignell, ”man får ändå stänga av mikrofonen.” Men här hjälper tidebönen också som form. ”Där behöver jag inte sitta och fokusera på något annat utan där finns bönerna givna och det är det som vi fokuserar och ber tillsammans. Jag behöver inte sitta och vänta på att du har bett klart, så kan jag börja be, utan vi ber tillsammans.” Lignell berättar att flera som suttit isolerade och lever ensamma har uttryckt uppskattning över denna ”hållpunkt i tillvaron.” En styrka ligger i både rytmen, vanan och att veta att man kan falla tillbaka på något som inte är ens eget. Jag tänker att detta möjligen också kan vara en grund som kan bära mer fritt formulerade böner när inspirationen till sådana infinner sig.

Jag frågar varför de har valt att be med just EKIBS:s tidegård. Lignell svarar att de som par har bett med hjälp av den boken längst, men att EKIBS tog fram en egen tidebönsbok bland annat för att de som fanns var så komplicerade att slå i. Förutom tidigare nämnda Libris tidebönsbok syftar Lignell på den ekumeniska *Tidegården: Kyrkans dagliga bön* (1995), som man tidigare också hade använt på Nya Slottet Bjärka-Säby. Även om en app skulle underlätta antar Lignell att de ändå skulle använda EKIBS. ”Den har en ekumenisk bredd, passande nog – djupast sett handlar det nog om vana och smak men man har kommit in i de formuleringarna.”

Jag frågar Lignell om hur han upplever Peter Halldorf som ”förbönsledare”, med tanke på att Halldorf formulerat många av bönerna. Lignell svarar att ”jag tycker att han förkroppsligar så mycket av vad som är hans egen teologi och tro, och det är så tydligt kyrkans tro. Så jag tycker att det är en av styrkorna i tidebönsboken, förbönerna i vespren och laudes men inte minst i vespren och slutbönerna. Det är svårt att se skillnad på dem som är tagna från svenska tidegården

eller romersk-katolska tidebönsboken och se skillnad på det som Peter formulerat. Hade det varit det så hade jag tyckt att det känns märkligt. ... Han formulerar på ett sätt som är så allmänt i positiv bemärkelse. Det är svårt att se att här är det en pingstvän som ber, det hade kunnat vara vem som helst. I och med att han bär kyrkans allmänna tro i sin kropp och i sitt språk och i sitt sätt att be, så det sticker inte ut på det sättet som andra kanske hade gjort.” De positiva orden om Halldorfs böner ställer alltså i detta sammanhang också förbönerna om enhet i ett särskilt ljus. Dessa kan alltså enligt Lignell betraktas som den allmänna kyrkans bön om enhet.

Samtidigt ser jag att det finns en frånvaro av många inslag som finns representerade i en större kristenhet så som böner om Marias och helgonens förböner. Här är eventuellt Monastero di Bose, som varit inspiration till tidegården, en förebild i och med att Bose tonat ned de explicit ”katolska” inslagen. Detta kan även förstås som de anpassningar till evangelisk tradition som Halldorf nämner. Lignell menar att även om EKIBS:s tideböner inte har några specifikt ”katolska” inslag så knyter de också an till vissa detaljer i en mer svensk tidebönstradition. Ett exempel är completoriets ingång ”omvänd oss till dig, Du vår frälsnings Gud”. Det kommer från den första svenska moderna tidegården 1924 (*Evangelisk tidegård*, red. Artur Adell och Knut Peters) och har levt kvar i den svenska tidegården medan romersk-katolska kyrkan aldrig har haft med en sådan formulering. Jag noterar att Lignell har kännedom om tidebönstraditionen och han berättar att han skrivit en uppsats om det när han studerade teologi.

Jag frågar Lignell hur den fria förbönen har sett ut och han svarar att de brukar dela in förbönen i tre delar. Bönen för kyrkan kommer först ”då detta är vår primära identitet som döpta”. Bön för kyrkans enhet och det som rör kyrkan; kyrkans ledare, den lokala församlingen, kloster och kommuniteter, fler kallelser och missionärer. Den andra delen är bön för världen, något aktuellt som sker just nu, lokalt och/eller globalt. De har därutöver bett ofta bett rörande pandemin, och har även infogat påvens månatliga böneintention. Avslutningsvis kommer bön för de som bett om förbön. Många ber om förbön för någon som är sjuk på olika sätt (fysiskt eller psykiskt).

De har också bett för uppkomna situationer, någon som står utan boende, en jobbig skilsmässa eller utmaningar för församlingar, eller situationer i livet överlag.

Jag ser att också i de fria bönerna får kyrkans enhet en särskild prioritet som förbönsämne. Det handlar enligt Lignell om de döptas identitet. I och med denna syn på dopet skapas alltså även föreställningen om en gemenskap med hela den världsvida kristenheten. Jag vänder nu blicken till de förböner i *Tideböner under året* som explicit rör enhet för att se vad det är för föreställningar som framträder där.

Analys av förböner om enhet

Jag presenterar nu de förböner som formulerats av Peter Halldorf i *Tideböner under året* som jag uppfattar explicit rör enhet. För att förenkla läsningen har jag utelämnat sidhänvisningarna och jag använder mig av referat för att komma åt vad det är som jag uppfattar att man ber om. Jag har kategoriserat bönerna enligt följande. Först en kategori som jag kallar ”allmänna, vilka jag uppfattar” rör enhetstematiken på ett allmänt plan. Den andra kategorin kallar jag för ”de egna liv”, omfattande de förböner om enhet som mer specifikt tangerar de bedjandes egna liv. Den tredje kategorin kallar jag för ”andra grupper” vilken rör förböner om enhet när det gäller grupper som jag uppfattar att de bedjande inte nödvändigtvis själva är en del av. Slutligen har jag en fjärde kategori som jag kallar för ”i gemenskap med” som listar olika grupper som man vill be i gemenskap med. Efter varje kategori följer en kort analys.

I bönerna nämns att Guds Ande ”inspirerar de bedjande till gemenskap och tillit i en värld full av misstro och fördomar”. Jag har funnit att denna föreställning visar på en genomgående teologisk föreställning i förbönerna, nämligen att kyrkan har något av en tecken-karaktär. I meningen att kyrkan är ett redan existerande, men också växande och blivande tecken som sträcker sig mot fullkomlig enhet. Det vill säga inte alltför olikt den föreställning om kyrkan som kan ses hos Lignell och som han verkar mena att även tidebönen som form kan öppna för ökad förståelse av kyrkan.

Allmänna förböner

I den första kategorin av förböner har jag sammanställt dem som jag uppfattar som böner om enhet på ett mer allmänt plan. Man ber om att Gud ska göra de bedjande till ett med alla som lever i Kristus. Man ber att Gud ska leda kyrkan, Guds kropp, till fullkomlig enhet så att världen kan tro. Man ber att Gud ska låta Anden förena alla som tror på Gud. Man ber att Gud ska ge sitt folk enhetens nåd så att de flyr all söndring och alltid följer sin kyrkas Herre och Herde. Man ber att Gud ska ta emot tacksägelsen från Guds barn, utspridda över hela jorden, och gör deras liv till en lovsång till Jesus Kristus som vunnit seger över död och ondska. Man ber också att Gud ska stärka enheten bland dem som tror på Gud och fullkomna gemenskapen mellan alla kyrkor som bekänner Guds namn och leda de bedjande genom Anden till en djupare samhörighet med varandra.

Det finns alltså en föreställning om att Guds barn finns utspridda över hela jorden. Man ber att enheten ska stärkas mellan alla dem som tror på Gud men också mellan alla kyrkor. Det finns böner om djupare samhörighet, en "enhetens nåd" och om att fly all söndring. Jag ser också den hos Lignell tidigare nämnda föreställningen om att kyrkan, som Guds kropp, ska ledas till en fullkomlig enhet så att världen kan tro. Kyrkan äger alltså något av en blivande teckenkaraktär. Kristus, som vunnit seger över död och ondska, är någon som människor lever i, som de kan följa och som deras liv kan bli en lovsång om.

Förböner om de egna livet

Jag presenterar nu de böner som jag uppfattar specifikt rör de bedjandes egna liv i enhetstematiken. Man ber om att Gud ska befria de bedjande från stolthet, arrogans och intolerans. Man ber att Gud ska bevara dem som tror på Gud från polemik och hårda ord. Man ber att Gud ska befria de bedjande från misstron som stänger deras hjärtan. Man ber att Gud ska befria de bedjande från rikedomens fåfänglighet, så att Guds sanning kan sökas i de bedjandes gemen-

skap. Man ber att Gud ska bevara de bedjande från splittring, avund och likgiltighet. Man ber att Gud ska låta de bedjandes gemenskap med Gud förnyas varje gång de samlas till bön och så bära frukt i deras liv tillsammans. Man ber att Gud ska göra de bedjandes liv tillsammans till en gåva som vittnar om Gud. Man ber att Gud ska låta de bedjande alltid sträva efter det som gagnar friden och bygger upp gemenskapen. Man ber att Gud ska öppna de bedjandes ögon så att de ser Gud i sina bröder och systrar. Man ber att Gud ska göra de bedjande till ett hjärta och en själ, och låta deras överlåtelse åt varandra likna de första kristnas. Man ber att Gud ska vidga de bedjandes hjärtan för höjden, bredden och djupet av kunskapen om Gud. Man ber också att Gud ska göra de bedjande uppmärksamma på vad Gud vill lära dem genom de bedjandes bröder och systrar var de än möter dem.

I förbönerna som rör de egna livet ser jag en fortsättning på den tidigare nämnda föreställningen om kyrkans blivande tecken-karaktär. Denna kategori är den längsta, och det säger något om att vägen till enhet börjar i det egna livet. De bedjandes egna liv kan bli en del av det pågående tecknet. Här tangerar förbönerna de bedjandes moral och etik. Mycket handlar om hur de bedjande ser på, förhåller sig till och betraktar andra människor och i synnerhet dem som de bekänner sig till en gemenskap med. Den goda frukten och gåvan är något som man bär och är tillsammans, med de tidiga kristna som förebild och ett avståndstagande till att söka egen rikedom. Det är gemenskapen som öppnar sig för flera som är kyrkans blivande tecken-karaktär. Det finns också en föreställning om att Gud vill att de bedjande ska lära sig mer av varandra och om Gud själv. På så sätt är också kyrkan i ett "blivande" och växande, på vägen till den fullkomliga enhet som tidigare nämnts.

Förböner om andra grupper

I den tredje kategorin har jag samlat förböner för grupper som de bedjande inte nödvändigtvis själva är en del av. Man ber att Gud ska göra Guds "egendomsfolk Israel och Islams folk till ett". Man ber att

Gud ska låta bönen från det ”fördolda livets män och kvinnor”, de som älskar Guds Ord, förena alla människor till ett. Man ber också att Gud ska låta vittnesbördet från alla som tror på Gud, och alla som söker leva evangeliet i sin vardag, vara klart och rent

Bönen om Guds egendomsfolk Israel och Islams folk rymmer möjligen några intressanta religionsteologiska implikationer. Är det mer än bara fred i Mellanöstern som man ber om? Detta kunde vara något att undersöka närmare. I de två andra bönerna nämns både det fördolda livets män och kvinnor och ”alla som tror på Gud”, och i bägge bönerna balanseras eller förtydligas möjligen detta med ”de som älskar Guds ord” och ”alla som söker leva evangeliet i sin vardag”. I detta ser jag en öppenhet inför att gränserna för var Guds folk, kyrkan och frälsningen ligger inte är allt för hårt dragna eller markerade. Möjligen kan detta också ses som en del av den tidigare nämnda tecken-karaktären, av ett Guds folk som är i blivande, utan att för den skulle tona ner evangeliet eller Guds Ord, som med tanke på det versala O:et i ”Ordet” också kan tänkas syfta på Kristus. Man ber att vittnesbördet från alla som tror på Gud och alla som söker leva evangeliet i sin vardag ska få vara ”klart och rent”. Det kan vara värt att återigen uppmärksamma att man i bönerna i första hand verkar be att Gud ska hjälpa en själv att se klart och förändras istället för att förändra andra människor.

Förböner om gemenskap i bönen

I denna slutliga kategori har jag samlat de grupper som man i en av förbönerna vill ”be i gemenskap med”. Det är följande: kristna kommuniteter och alla som arbetar för enhet, alla dem som tror på en enda Gud, med dem som outtröttligt söker Gud, alla människor som söker älska sin nästa och med hela skapelsen på jorden och i himlen och med den stora skaran i det himmelska Jerusalem.

I detta ser jag en öppenhet inför andra grupper som man betraktar som ägande samma förståelse av det viktiga med enheten på olika plan. I förbönen finns föreställningen om enhet med hela Guds värld, synligt och osynligt. På så sätt ser jag att också hela livet och

skapelsen ges något av tecken-karaktären som rör sig mot den dag då ”Gud blir allt, överallt” (1 Kor 15:28).

Avslutande reflektioner och analys

Jag har med detta arbete dokumenterat en digital form för tidebön som uppstod under Covid-19-pandemin och uppmärksammat de ekumeniska uttrycken i denna. Dessa har varit både konkreta och synliga uttryck, som blandningen av modern lovsång och ikoner, liksom skrivna och fritt formulerade böner, med grunden i en tidedärd som i sig vuxit fram ur ekumeniska ansatser. Jag har utifrån en kvalitativ undersökning sökt ekklesiala och teologiska föreställningar utifrån både intervjumaterial och tryckta böner för att synliggöra något av de teologiska föreställningar som kan finnas i ”gräsrots-ekumenik”. Min huvudfråga har gällt enheten. Jag kan sammanfattningsvis se föreställningar om en redan existerande kristen enhet i en splittrad värld som har sin grund i dopet, men också föreställningar om att denna är något växande, pågående och blivande på väg till fullkomlig enhet. På ett plan gäller det kyrkans synliga enhet, så att världen kan tro, men också en djupare enhet mellan allt skapat och Gud. Vägen till enhet verkar också vara ett förbönsämne som hör ihop med de bedjandes egen karaktärsutveckling eller helgelse. Gemenskap i Kristus, i såväl djupa som breda former, är också vad förbönerna om enhet handlar om. Jag har i min analys av förbönerna sett enheten som en fråga om tecken-karaktär. Detta verkar också tydligt finnas i Lignells egna föreställningar.

Lignell presenterar uppfattningen direkt på Facebook enligt följande: ”Vi behöver gemenskaper och platser som håller bönsens låga brinnande så att människor kan finna värme och ljus.” Detta rymmer också element av föreställning om kyrkans bön som en tecken-karaktär, så att människor kan finna värme och ljus, redan nu men möjligen också senare. Jag kan se att det hos Lignell finns en vilja att fortsätta och utveckla den ekumeniska spiritualitet som härrör från EKiBS och att det inte verkar finnas större synliga diskrepanser mellan det som sker i det digitala bönerummet och det som finns

formulerat i förbönerna, vad gäller gäller enhetstematiken. Däremot kan man möjligen i själva den digitala formen eventuellt se en utveckling som bryter mot EKIBS tidigare förhållningssätt till det digitala. Kommunitetens medlemmar uppmuntras exempelvis att söka en ”återhållsamhet i bruket av medier för att kunna söka den inre stillhet som är en förutsättning för ett liv i uppmärksam kärlek.”¹⁵ Pandemin har eventuellt också förändrat EKIBS:s förhållningssätt till det digitala då man i kommuniteten till exempel har ordnat ”digitala retreat-dagar” under pandemi-året.

Lignell menade också att tidebönen som form knyter ihop människor, och att man genom den kan upptäcka en redan existerande gemenskap och enhet i Kristus och kyrkan. Som de fritt formulerade förbönerna beskrivs ser vi att de också innehåller ekumeniska ansatser i detta fall, då man exempelvis också ber för konkreta församlingar i olika samfund. Medan de formella ekumeniska samtalen brottas med teologiskt särskiljande frågor kan vi konstatera att människor ur olika gudstjänsttraditioner ändå kommer samman i tillbedjan. I denna tid finns både möjlighet att knyta an till äldre och yngre traditioner genom samtida och digitala möjligheter för att öppna dörrar till gemenskap. Att denna böneform äger rum på en plattform som Facebook, som annars i övrigt kan anklagas för att bidra till polarisering, näthat och hård debatt, kanske också har något av en tecken-karaktär över sig?

---

¹⁵ <http://ekumeniskakommuniteten.se/vagvisare/> hämtad 11/5 2021

Summary

Facebook-streamed Prayers for the Hours of the Office as an Ecumenical Tendency

Jimmy Österbacka

Priest in the Evangelical-Lutheran Church of Finland, doctoral student in theology, Åbo Akademi

jimmy.osterbacka@abo.fi

The present article is an attempt to explore receptive or "convergent" ecumenism at a digital grass-root level during the global covid-19 pandemic. It is a case study of digital Vesper and Compline, live-streamed over Facebook via a personal user profile. In these hours participants pray with a prayer book of daily hours of the office issued by The Ecumenical Community at Bjärka-Säby (EKiBS). By using an ethnographical approach the author has interviewed one of the key persons behind the streamed office hours about this form of prayer in a digital "room", the use of daily prayer liturgies during the pandemic, prayer-requests from those participating, and about the book of hours by EKiBS, *Tideböner under året*. It is important to note that in this kind of research one participates in the generation of data without necessarily knowing where the research process will lead.

The study furthermore explores some of the written prayers in *Tideböner under året* by Peter Halldorf that explicitly constitute prayers for "unity". The author attempts to analyze what kind of unity it is that is prayed for through participation in these hours of the office. In both the interviews and in the study of the prayers it may be observed and demonstrated what kind of ecclesial imaginations and concepts of unity that are at work. It is concluded that a receptive ecumenical spirituality is manifested here, and that it may possibly be seen as something of an "extension" of the spirituality that emanates from EKiBS, which is interesting since EKiBS have until recently been rather cautious with the use of social media.

Källor och litteratur

- Boosahda, Wayne och Sly, Randy, *The Convergent Movement* <https://web.archive.org/web/20080226165528/http://thekingsfamily.org/index.php/the-convergent-movement/>, [10/5 2020]
- Ekumeniska komuniteten Bjärka-Säbys webbplats: <http://ekumeniskakommuniteten.se/vagvisare/>, hämtad [11/5 2021]
- Fahlgren, Sune, 2018. "Gudstjänst i pentekostala kyrkor". Stina Fallberg Sundmark (red.) *Kristen gudstjänst: En introduktion*. Skellefteå: Artos.
- Gaarden, Marianne, 2018. "How Do We Break Out of the Old Paradigmatic Box?". Jonas Idestrom och Tone Stangeland Kaufman (red.) *What Really Matters: Scandinavian Perspectives on Ecclesiology and Ethnography*. Eugene: Pickwick.
- Halldorf, Peter, 2015. "Tidegården. Om varje dags bön". Åke Jonsson (red.) *Motstånd och förvandling: Gudstjänst på självförverkligandets marknad*. Örebro: Marcus.
- Idestrom, Jonas, 2015. *Spåren i snön: Att vara kyrka i norrländska glesbygder*. Skellefteå: Artos.
- Johannesson, Karin, 2018. *Thérèse och Martin: Karmel och reformationen i nytt ljus*. Skellefteå: Artos.
- Murray, Paul D, 2008. "Receptive Ecumenism and Catholic Learning: Establishing the Agenda", Paul D. Murray (red.) *Receptive Ecumenism and the Call to Catholic Learning: Exploring a Way for Contemporary Ecumenism*. Oxford: Oxford University Press.
- Sundin, Gunnar, 2019. *Paradoxernas tro: Om meningsbärande motsägelser i kristen tankevärld* Visby: Nomen.
- Tideböner under året*, 2014. Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby. www.ekibs.se [11/5 2021]

